

Луцишин Г. И., доктор политических наук, доцент,
заведующая кафедрой политологии и международных отношений,
Национальный университет «Львовская политехника»
(Украина, Львов), L_halyna@ukr.net

К вопросу о представительстве национальных меньшинств в органах власти

Рассмотрены особенности представительства национальных меньшинств в выборных органах власти. Отмечается, что имея представителей в органах власти, национальные меньшинства получают возможность лучше реализовать свои языковые и культурные потребности, это также дает возможность сохранять свою национальную идентичность, подчеркивает ее уровень образовательного, социального, культурного развития. Сложность механизмов этнического представительства в законодательных органах власти обусловлена такими причинами как многообразие социальной, религиозной и этнической культуры; неровная возможность культурного развития многих народов и малочисленность этносов, которые не готовы обеспечить свое представительство во властных структурах; несогласованность демократических процедур формирования органов власти.

Ключевые слова: национальные меньшинства, политическая нация, выборы, избирательная система, этнополитика.

УДК 321.72(47+57)(09)«199/...»

Назаров М. С.,
аспірант кафедри політології, Харківський
національний університет ім. В. Н. Каразіна
(Україна, Харків), politics.sumdu@gmail.com

ПОСТРАДЯНСЬКИЙ ПСЕВДОДЕМОКРАТИЧНИЙ ТРАНЗИТ

Аналізується специфіка транзиту країн пострадянського простору. До розгляду беруться відомі концепції демократичного транзиту, поміщені у загальний контекст «хвилі демократизації». За допомогою компаративного методу відбувається співставлення транзитних реалій пост-СРСР та країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ) і Латинської Америки. Звертається увага як на передумови переходу, особливості досліджуваних країн, так і на сам процес транзиту. Результатом досліджень є наша відмова від включення пострадянських країн до «третьої хвилі демократизації», адже і передумови і сам шлях радикально відрізняється від транзиту країн ЦСЄ та Латинської Америки. Ми акцентуємо увагу на необхідності створення адекватної теоретико-методологічної бази для пояснення неоднозначних реалій транзиту на пострадянському просторі.

Ключові слова: транзит, пострадянський простір, демократія, неопатримоніалізм, клієнтарно-патронажні мережі.

Розпад Радянського Союзу став відправною точкою масштабних трансформацій країн пострадянського простору. Ця подія стала справжньою несподіванкою не лише для простих громадян, а й для науковців. Західні вчені з певним оптимізмом почали застосовувати транзитологічні підходи до тлумачення пострадянських трансформацій, але доволі швидко зрозуміли очевидну нездатність теорії демократичного транзиту описати всю специфіку процесів. Про «кінець парадигми транзиту» вчені почали говорити ще аналізуючи демократизацію комуністичних режимів Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), апелюючи до неможливості включення країн Латинської Америки, Південної Європи та ЦСЄ до єдиного масиву «третьої хвилі». Специфіка пострадянських трансформацій остаточно переконала дослідників як у некоректності включення пострадянського кейсу до «третьої хвилі» демократизації, так і в серйозній кризі самої транзитологічної парадигми та необхідності застосування альтернативних інструментів аналізу.

Історія Латинської Америки та країн Південної Європи у більшій мірі являє собою чергування демократичних та авторитарних режимів при наявності функціонуючого інституту громадянського суспільства, ринкової економіки та дієздатної держави. Таким

чином, переходи до демократії в цих країнах коректніше називати редемократизацією [1, р. 88], тобто заміною політичного режиму в рамках однієї й тієї ж держави. Коли ми розглянемо трансформації країн ЦСЄ та пост-СРСР, то маємо справу скоріше з революціями, які мали радикальний вплив на економічну, політичну та соціальну сфери життя суспільств. Інституційні особливості пострадянських країн, на відміну від Латинської Америки та Південної Європи на момент трансформації, полягають у наступному: 1) у країнах Латинської Америки та Південної Європи перехід до ринкової економіки передував демократизації, у той час як в пострадянських країнах процеси маркетизації розпочалися після демократизації; 2) Латинська Америка та Південна Європа мала досить розвинену та розгалужену мережу громадських організацій, а країни радянського табору практично не мали подібного досвіду; 3) для першої групи країн характерна наявність консолідованої національної держави перед початком демократизації, а країни пост-СРСР були змушені розпочати процеси державного будівництва одночасно з демократизацією; 4) перехід до демократії в Латинській Америці та Південній Європі відбувався до початку індустріалізації, у той час як в СРСР процеси демократизації відбулися через 60 років після індустріалізації; 5) демократизація в Латинській Америці та Південній Європі відбувалася в період стабільної міжнародної системи, а на пострадянському просторі цей процес мав місце в умовах переформатування міжнародної системи в зв'язку з розпадом однієї з найвпливовіших країн світу.

На некоректності включення посткомуністичних (а особливо пострадянських) країн до «третьої хвилі» демократизації наголошує американський дослідник українського походження Т. Кузьо. Для наочної демонстрації цього вчений розділяє наявні демократичні переходи на три групи: 1) подвійний перехід; 2) потрійний перехід; 3) квадратотранзит [2, р. 168]. Подвійний перехід був реалізований у країнах Латинської Америки, Південної Європи, а також Польщі, Угорщині та Чеській республіці. У рамках цього переходу транзит мав дві складові: демократизацію та маркетизацію, до того ж більше уваги приділялося саме демократизації. Процесам державного будівництва увага майже не приділяється, адже в рамках цієї групи на шлях демократії стали консолідовані національні держави. При потрійному переході до завдань по демократизації та маркетизації додається ще одне – розбудова державності. До цієї групи належать країни ЦСЄ (крім Польщі, Угорщини та Чеської республіки), які мали функціонуючу державу до початку демократизації, але була необхідність в її модернізації. І, нарешті, квадратотранзит мав місце в пострадянських країнах, де перехід одночасно охоплював чотири напрями: демократизацію, маркетизацію, створення державності та нації.

Оскільки наше дослідження націлене на виявлення специфіки пострадянських трансформацій, зупинимось на особливостях квадратотранзиту. На переконання Т. Кузьо, найважливішою відмінністю пострадянського транзиту від інших переходів є те, що «пострадянські держави почали процеси демократизації та маркетизації в умовах відсутності ряду національно-державних характеристик, які є необхідними умовами успішної реалізації проекту створення ринкової економіки та ліберальної демократії»

[2, р. 171]. Дійсно, після розпаду Радянського Союзу незалежні республіки розпочали державне будівництво з самого початку, не маючи в цьому достатнього досвіду. Також важливим новаторським кроком вченого є розмежування завдання національно-державного будівництва на два: побудову держави та створення нації. Ці два завдання дуже тісно пов'язані одне з одним, але у випадку з пострадянськими трансформаціями є «концептуально та історично різними процесами» [3, р. 20]. Культурні, ціннісні, мовні та релігійні відмінності ускладнюють процес демократизації, адже значна частина зусиль витрачається на узгодження протиріч, а не на власне демократизацію. Отже, для пострадянських країн формування національної ідентичності є надважливим завданням, від успішного вирішення якого залежить і успіх на шляху демократизації.

Російський дослідник пострадянських трансформацій В. Гельман своє дослідження розпочинає з критики транзитології. Вчений вважає, що досвід дослідження «переходів до демократії», який був розпочатий Д. Растоу, не допоміг значно просунути у розумінні самої суті демократії. Проблема полягає у тому, що більшість вчених розуміють «точку прибуття» процесу переходу практично за умовчанням та без дискусій [4, р. 33]. Звідси, на думку В. Гельмана, і розпочинаються проблеми, пов'язані з незрозумілістю того, наскільки теоретичні схеми переходу можуть бути застосовані для аналізу саме пострадянських трансформацій. Усі наявні теоретичні напрацювання в контексті «переходів до демократії» вчений пов'язує з двома концептуальними схемами: 1) «змагальний елітизм» у шумпетеріанському варіанті та 2) далевська плюралістична модель «поліархії» [5, с. 56]. Згідно першої моделі основним критерієм демократії є постійне заміщення урядових посад на основі проведення чесних та прозорих виборів; у рамках другої моделі основним індикатором демократії є активна політична участь громадян, а базовими атрибутами демократії є громадянські та політичні права і свободи.

Варто зазначити, що жодна з цих схем повноцінно не працює на пострадянському просторі. Коли ми говоримо про інструмент виборів як необхідний чинник ротації політичних еліт, то в епоху «політичних машин», клієнтелізму та «партій влади» цей інструмент втрачає свою цінність. У країнах пост-СРСР вибори створюють лише ілюзію вибору для легітимації існуючого політичного режиму, створюючи ситуацію, в якій вибір громадян принципово не впливає на подальшу розстановку сил на політичному полі. Таким чином, у випадку, коли вибори не являються механізмом зміни влади та не впливають на вироблення політичного курсу їх значення має якісно інший характер, ніж закладений у рамках шумпетеріанської моделі [5, с. 57].

Коли ми звернемо увагу на концепцію «поліархії» Р. Даля та застосовність її положень до специфіки пострадянських країн, то зіткнемося з не меншою кількістю невідповідностей. У рамках цього підходу необхідною умовою демократії є політична участь громадян, під якою мають на увазі право громадян обирати та бути обраним [6]. Цей критерій, безумовно, є надзвичайно важливим для аналізу перспектив становлення демократії в світі. Але якщо ми говоримо про трансформації на пострадянському просторі, то даний підхід є контрпродуктивним. Річ у тім, що під

політичною участю Р. Даль розуміє різносторонню участь громадян у житті країни, яка не обмежується участю у виборах та передбачає: участь у проектах громадянського суспільства, політичну самоосвіту, культуру волонтерства тощо. У країнах пост-СРСР варто ж говорити лише про «електоральну» політичну участь, де активність громадян у політичному житті країни обмежується голосуванням на виборах. Політичний активізм у цих країнах був повністю успадкований від Радянського Союзу, а місце КПРС як єдиного центра електоральної мобілізації мас зайняли «політичні машини», які повністю підмінили безпосередню участь громадян у політичному житті держави [5, с. 57]. Таким чином, В. Гельман приходить до висновку, що всі наявні теоретичні підходи до «переходів до демократії», які так чи інакше опираються на шумпетеріанську чи далевську схеми не наближають нас до розуміння специфіки пострадянських трансформацій.

І все ж такі питання залишається відкритим: чому деякі недемократичні країни починають демократизуватися, а інші лише переходять від однієї форми недемократичного режиму до іншої? Ні глибокі структурні теорії демократизації, ні доволі поверхові процедурні так і не змогли дати відповідь на це питання. Намагаючись знайти методологічну «золоту середину» для аналізу пострадянських трансформацій, вчений Г. Кітчелт запропонував дослідити «спадок» минулого режиму. На його переконання, цей фактор є точкою відліку траєкторій зміни політичних режимів, елемент початкової структури політичних можливостей [7]. Аналіз спадку минулого є необхідним для розуміння як можливостей, так і обмежень, які накладаються на політичних акторів.

В Радянському Союзі ключову роль у формуванні структури еліт та підтримки балансу сил між ними відігравали два ключові інститути: радянська система управління та радянський етно-федералізм [8, с. 127]. Інститут системи управління включав у себе дві складові: 1) загальнонаціональні галузеві міністерства та відомства; 2) територіальні підрозділи комуністичної партії. До компетенції галузевих управлінь, як правило, відносились важка промисловість, енергетика, транспорт, комунікації, а до територіальних осередків комуністичної партії – легка промисловість, сільське господарство та соціальна сфера. Зважаючи на клієнтелістську природу радянського суспільства, у республіках поступово формується «місництво» та «відомчість», що є наслідком консолідації регіональних та секторальних елітних мереж [9]. «Місництво» виникає в результаті формування потужних місцевих кланів, які стають впливовими на регіональному рівні, у той час як для «відомчості» характерна прив'язка до конкретного сектору економіки, навколо якого і створюється кланова мережа. В. Гельман наголошує на тому, що в залежності від економічного, просторового та соціально-структурного профілю пострадянських країн радянська система управління задавала відповідну констеляцію еліт [8, с. 128]. Таким чином, відстання між місцевими та відомчими мережами призводить до формування цілісної структури пострадянських еліт та встановлення балансу сил між ними. Етно-федералізм є другим важливим інститутом структуризації радянської еліти. Суть цього явища полягає в існуванні автономних від центру осередків регіональних еліт, які формуються в результаті їхньої приналежності до місцевої етнічної спільноти. Радянський етно-федералізм сприяє розвитку

«місництва» в регіонах, тим самим ускладнюючи задачу з інтеграції радянських республік в єдину державу. Варто зазначити, що ступінь «місництва» в країнах пост-СРСР доволі сильно різняться: у деяких з них місцеві еліти настільки потужні, що вдаються до сепаратизму, а в інших—майже не мають політичної ваги.

Сьогодні для дослідників пострадянських перетворень стає все більш очевидним неприйнятність транзитологічного підходу для опису специфіки пострадянських трансформацій. Беручи до уваги той факт, що пострадянський транзит являє собою у багатьох аспектах явище унікальне, стає необхідним пошук альтернативних теоретико-методологічних підходів у дослідженні змін у країнах пострадянського простору. Різноманітні траєкторії трансформацій цих країн потребують комплексної теорії для аналізу даної специфіки. На думку українського вченого О. Фісуна, трансформаційні процеси на пострадянському просторі мають дуже мало спільного з демократизацією країн «третьої хвилі», а важливі особливості пострадянського політичного розвитку можуть бути виражені за допомогою теорії неопатримоніалізму [10].

Для розуміння суті теорії необхідно спочатку вивчити історичне значення самого поняття патримоніалізму. Уперше його використав М. Вебер у своїй праці «Господарство та суспільство» для позначення одного з типів панування, відмінному від феодального та раціонально-легального. Патримоніалізм (*patrimonium*) дослівно означає родове майно, а в чистім своєму типі патримоніальне панування розглядає усі управлінські повноваження, з відповідними економічними правами, в якості приватним чином апропрійованих економічних можливостей [11]. Якщо ми зосередимося на політичному аспекті патримоніального панування, то в першу чергу мова йде про приватне привласнення судово-юридичних та військових функцій держави. Таким чином, в рамках патримоніального панування державою керують як власним підприємством в силу відсутності достатньої раціоналізації та бюрократизації політичного процесу.

Якщо в часи античності та середньовіччя деяким суспільствам був притаманний традиційний патримоніалізм, то внаслідок модернізації постколоніальних суспільств в них формуються неопатримоніальні структури, які поєднують як елементи сучасної держави, так і традиціоналізму. На думку автора цієї теорії Ш. Ейзенштадта, політичні режими, які формуються внаслідок цього синтезу не варто розуміти як «гібридні» чи «перехідні», адже їм притаманна власна логіка розвитку, яка не обов'язково призводить до формування сучасної демократичної держави. Також вчений наполягає на хибності положень теорії модернізації та її похідних, які вказують на безальтернативність становлення сучасних національних держав та наголошує на тому, що виникнення неопатримоніальних режимів у великій мірі пояснюється провалом політики модернізації та розбудови сучасної держави [12].

Як зазначає Ш. Ейзенштадт, однією зі знакових особливостей неопатримоніалізму є структура взаємовідносин між центром та периферією. Як правило, центр монополізує владу та концентрує більшість ресурсів, ставлячи периферійні регіони де факто у підданське положення. Загалом вчений виділяє три основні принципи функціонування неопатримоніальних систем [12]: 1) політичних центр відділений та незалежний

від периферії, він концентрує політичні, економічні та символічні ресурси влади; 2) держава управляється як приватне володіння правлячих груп, котрі приватизують різноманітні суспільні функції та інститути; 3) етнічні, кланові, регіональні та родинні зв'язки відтворюються в сучасних політико-економічних відносинах. Як бачимо, для неопатримоніалізму характерна наявність певних елементів як традиційних, так і сучасних держав, які формують самодостатню політичну систему.

Центральною особливістю політичної культури неопатримоніального суспільства є корупція, яка стає не тільки загальноприйнятою моделлю поведінки, але і важливим каналом досягнення політичних і економічних цілей. Досліджуючи особливості патримоніалізму, вчений Р. Теобальд вбачає суть даного режиму «в обміні ресурсів (посад, можливостей, титулів, контрактів) між ключовими фігурами уряду та індивідами: профспілковими лідерами, бізнесменами, релігійними діячами тощо. В обмін на ці ресурси урядовці чи голова держави отримують економічну та політичну підтримку» [13, р. 552]. На наш погляд, розуміння неопатримоніальної природи пострадянських трансформацій дозволяє внести концептуальні уточнення і доповнення в теоретичні моделі «гібридних режимів», а також дає можливість більш глибоко зрозуміти особливості функціонування пострадянської партійної системи.

Зазначивши концептуальні особливості політичної системи країн пострадянського простору, ми можемо перейти до її складової-партійної системи. Для цього необхідно зрозуміти яку роль ця підсистема відіграє в системі державної влади. Апелюючи до неопатримоніальної логіки пострадянського розвитку, ми приходимо до висновку, що провідне місце в системі влади займають представники неопатримоніальної бюрократії, яка виступає основним агентом політичного та економічного процесу. Навколо фігури глави держави утворюються клієнтарно-патронажні мережі (КПМ), структуроутворюючим елементом яких є система особистих зв'язків, що замикається на президента. Цьому неформальному інституту належить формування «порядку денного», що відсуває на задній план такі компоненти політичного поля як партії, групи інтересів, громадські організації, профспілки. В результаті здійснюється «коперніканський переворот» в системі влади, де партії більше не контролюють дії уряду, а навпаки—державна влада спрямовує діяльність партій в потрібне їй русло, перетворюючи партії, по суті, в придаток державного апарату.

Перебуваючи під патронатом уряду, правлячі партії в неопатримоніальному суспільстві виконують наступні функції: 1) контроль за висуванням керівних кадрів у державному апараті; 2) організація масової підтримки цілей влади; 3) ідеологічна обробка мас; 4) патримоніальна приватизація суспільно-публічної сфери і подальший її розподіл між членами правлячого угруповання. Остання функція і є, насправді, реальне призначення партійного механізму. Варто відзначити безрезультативність різних антисистемних сил, адже високі посадові оклади, транспортні, житлові та інші привілеї нейтралізують будь-які їхні дії.

Парламентські органи стають одним із способів інституціоналізації клієнтарно-патронажних відносин між верхівкою КПМ та іншими верствами суспільства. Таким чином, можемо говорити про глибинну

трансформацію ролі політичних партій, де «сутність політичної боротьби в неопатримоніальній системі полягає в боротьбі за прихильність і заступництво з боку глави держави, але аж ніяк не в боротьбі за голоси потенційних виборців» [14, с. 174]. В даному контексті можна говорити про феномен «партії влади», який став візитівкою пострадянського партійного будівництва. Як зауважує А. Ліхтенштейн, «на відміну від країн Східної Європи, де трансформація еліт відбувалася на основі партійної конкуренції, і за партіями поступово закріпилися функції завоювання й утримання влади, в більшості країн колишнього СРСР формування нової еліти відбувалося на інших засадах» [14, с. 23–24]. Для нас цими засадами є неопатримоніальна логіка розвитку з домінуванням клієнтарно-патронажних відносин.

«Партія влади» створюється виконавчою владою для участі в парламентських виборах. Як було зазначено раніше, в неопатримоніальному суспільстві влада перебуває в руках бюрократії, яка інкорпорована в клієнтарно-патронажну мережу, очолювану главою держави. Президенту для збереження статус-кво необхідно забезпечити лояльність політичних підприємців, а також підтримку мас. Так виникає ідея створення мережевої організації, яка діятиме від імені та в інтересах президента (прем'єр-міністра). Необхідно виділити основні завдання вищепописаних квазі-партій: по-перше, це налагодження «прямого контакту» між державою і масами з подальшою ідеологічною обробкою і нав'язуванням певного світогляду останнім; по-друге, створення мережі клієнтарних відносин, які формують базу панування КПМ; по-третє, організація масової підтримки цілей уряду. Отже, стає очевидно, що створення «партії влади» – це абсолютно раціональна поведінка правлячої еліти в неопатримоніальному суспільстві на шляху формування соціальних зв'язків типу «патрон-клієнт».

Список використаних джерел

1. Bunce V. Comparing East and South // Journal of Democracy. – 1995. – Vol.6. – No.3. – P.87–100.
2. Kuzio T. Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple? // Politics. – 2001. – Vol.21. – No.3. – P.168–177.
3. Linz J. and A. Stepan. Toward Consolidated Democracies // Journal of Democracy. – 1996. – Vol.7. – No.2. – P.14–33.
4. Merkel W. The Consolidation of Post-Autocratic Democracies: A Multi-Level Model // Democratization. – 1998. – Vol.5 (3). – P.33–67.
5. Гельман В. Постсоветские политические трансформации: наброски к теории // Общественные науки и современность. – 2001. – №1. – С.55–69.
6. Schmitter P., Karl T. What Democracy Is... and Is Not // Journal of Democracy. – 1991. – №2 (3).
7. Kitschelt, Herbert, 1986, «Political Opportunity Structure and Political Protest: Anti-Nuclear Movements in Four Democracies» // British Journal of Political Science. – Vol.16. – N.1. – P.57–87.
8. Гельман В. Из огня да в полымя? Динамика изменений постсоветских режимов в сравнительной перспективе / В. Гельман // Ойкумена. – 2006. – Вып.4. – С.119–150.
9. Rutland, Peter, 1993, The Politics of Economic Stagnation in the Soviet Union: The Role of Local Party Organs in Economic Management. – Cambridge: Cambridge University Press.
10. Фисун А. А. Постсоветские политические режимы: неопатримоніальна інтерпретація // Ойкумена. Альманах сравнительных исследований политических институтов, социально-экономических систем и цивилизаций. – Харьков: Константа, 2004. – Вып.2. – С.130–140.
11. Weber M. Economy ad Society. An Outline of Interpretive Society. Ed. By G. Roth and C. Wittich. – Berkeley: University of California Press, 1978.
12. Eisenstadt S. N. Traditional Patrimonialism and Modern Neopatrimonialism. – London: Sage, 1973.

13. Theobald R. Patrimonialism // World Politics. – 1982. – Vol.34. – No.4. – P.548–559.

14. Фисун А. А. Демократия, неопатримониализм и глобальные трансформации: монография / А. А. Фисун. – Харьков: Константа, 2006. – 352 с.

References

1. Bunce V. Comparing East and South // Journal of Democracy. – 1995. – Vol.6. – No.3. – P.87–100.
2. Kuzio T. Transition in Post-Communist States: Triple or Quadruple? // Politics. – 2001. – Vol.21. – No.3. – P.168–177.
3. Linz J. and A. Stepan. Toward Consolidated Democracies // Journal of Democracy. – 1996. – Vol.7. – No.2. – P.14–33.
4. Merkel W. The Consolidation of Post-Autocratic Democracies: A Multi-Level Model // Democratization. – 1998. – Vol.5 (3). – P.33–67.
5. Gelman V. Postsovietskie politiceskie transformacii: nabroski k teorii // Obshestvennue nauki i sovremennost'. – 2001. – №1. – S.55–69.
6. Schmitter P., Karl T. What Democracy Is... and Is Not // Journal of Democracy. – 1991. – №2 (3).
7. Kitschelt, Herbert, 1986, «Political Opportunity Structure and Political Protest: Anti-Nuclear Movements in Four Democracies» // British Journal of Political Science. – Vol.16. – N.1. – P.57–87.
8. Gelman V. Iz ognia da v polumia? Dinamika izmenenii postsovietskih rejimov v sravnitelnoi perspective / V. Gelman // Oikymena. – 2006. – Vup.4. – S.119–150.
9. Rutland, Peter, 1993, The Politics of Economic Stagnation in the Soviet Union: The Role of Local Party Organs in Economic Management. – Cambridge: Cambridge University Press.
10. Fisun A. Postsovietskie politiceskie rejimy: neopatrimonialnaya interpretaciya // Oikymena. Almanah sravnitelnuh issledovanii politiceskih institutov, socialno-ekonomiceskih sistem i cuvilizacui. – Harkov: Konstanta, 2004. – Vup.2. – S.130–149.
11. Weber M. Economy ad Society. An Outline of Interpretive Society. Ed. By G. Roth and C. Wittich. – Berkeley: University of California Press, 1978.
12. Eisenstadt S. N. Traditional Patrimonialism and Modern Neopatrimonialism. – London: Sage, 1973.
13. Theobald R. Patrimonialism // World Politics. – 1982. – Vol.34. – No.4. – P.548–559.
14. Fisun A. Demokratiya, neopatrimonialism i globalnue transformacii: monografiya / A. Fisun. – Harkov: Konstanta, 2006. – 352 s.

Nazarov N. S., post-graduate student, Kharkiv Karazin National University (Ukraine, Kharkiv), politics.sumdu@gmail.com

Post-Soviet pseudo-democratic transit

The article describes the features of the transit in post-Soviet space. Under consideration were taken famous conceptions of democratic transit placed in the general context of the «waves of democratization». Using comparative method we compare transit realities in post-USSR and states of Central and Eastern Europe (CEE) as well as in Latin America. Attention is paid both on the background of the transition and on the process of transit itself. The result of research is our rejection to add post-Soviet states to the group of the «third wave of democratization» because the preconditions of transit and transit itself are radically different to CEE and Latin America. We stress on necessity of creation an adequate theoretical and methodological framework to analyze controversial realities of post-Soviet transit.

Keywords: transit, post-Soviet space, democracy, neopatrimonialism, client-patronage relationships.

Назаров Н. С., аспирант кафедры политологии, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (Украина, Харьков), politics.sumdu@gmail.com

Постсоветский псевдодемократический транзит

Анализируется специфика транзита стран постсоветского пространства. К рассмотрению принимаются известные концепции демократического транзита, помещенные в общий контекст «волн демократизации». С помощью сравнительного метода происходит сопоставление транзитных реалий пост-СССР и стран Центральной и Восточной Европы (ЦВЕ) и Латинской Америки. Обращается внимание как на предпосылки перехода, особенности исследуемых стран, так и на сам процесс транзита. Результатом исследований является наш отказ от включения постсоветских стран в группу «третьей волны демократизации», ведь и предпосылки и сам путь радикально отличается от транзита стран ЦВЕ и Латинской Америки. Мы акцентируем внимание на необходимости создания адекватной теоретико-методологической базы для объяснения неоднозначных реалий транзита на постсоветском пространстве.

Ключевые слова: транзит, постсоветское пространство, демократия, неопатримониализм, клиентарно-патронажные сети.
